

Wprowadzenie

W ostatnich dwóch dziesięcioleciach badania biograficzne w naukach społecznych zyskują na znaczeniu (Lalak 2010; Całek 2013; Kaźmierska 2013; Dubas, Stelmaszczyk 2014; Piorunek 2016; Karkowska 2018; Seul 2022). Biografie są bowiem zapisem indywidualnego losu czy też rekonstrukcją zbiorowego doświadczenia, a jednocześnie wpisane pozostają w określony kontekst społeczno-kulturowy danego czasu. Najprościej ujmując, biografie to historie życia i doświadczenia pojedynczych osób, ale też grup czy społeczności. Mają one zazwyczaj wyjątkowy, często niepowtarzalny charakter, choć też nie wykluczają wspólnego łącznika, jakim może być czas i miejsce, w którym dane osoby żyją, dorastają, uczą się czy pracują.

Przyjęte przez badaczy kryteria, strategie i ramy badawcze, podejścia teoretyczno-metodologiczne wyznaczają zakres i treść prowadzonych badań. W historiach życia rekonstruowane są przeszłe zdarzenia, istotne i ważne dla opowiadającego. Mogą one dotyczyć całego życia, ale też jedynie punktów zwrotnych czy przełomów. Opowiadający mogą się skoncentrować na wybranych „wycinkach z życia”, np. własnej edukacji. Zdaniem Waldemara Segiet, „biografia edukacyjna, będąca pewną częścią biografii kompletnej, to historia życia szczególnego rodzaju, bowiem skupiona na procesie uczenia się. Obejmuje historię uczestnictwa podmiotu w edukacji związanej z różnymi życiowymi wydarzeniami, doświadczeniami i zmianami nadającymi ostatecznie kształt biografii edukacyjnej” (Segiet 2021: 304). Spojrzenie wstecz na drogę

własnego życia pozwala uporządkować doświadczenia i prześledzić dokonane wybory wpisane w określony kontekst czasu i miejsca. Pamiętać należy, że to rekonstruowanie biegu życia może być obarczone pewnym ryzykiem. Bowiem na kształt biografii wpływ mają zarówno subiektywne doświadczenia i znaczenia im przypisywane, jak i indywidualne historie powiązane z biegiem życia; nie umniejsza to jednak znaczenia biografii jako takiej. Każda indywidualna biografia wpisana jest również w biografię zbiorową (rodzinne, zawodowe itp.) i jako taka może być postrzegana i badana obiektywnie.

Spojrzenie w kontekstach edukacyjnych na biografię indywidualną, zbiorową, rodzinną, społeczną, polityczną może pozwolić na zrozumienie biegu ludzkiego życia, które zostało uwarunkowane przez właściwe dla danej osoby czy grupy doświadczenia edukacyjne. Biograficzne doświadczenia z przeszłości są istotne dla zrozumienia sposobów myślenia, podejmowanych działań i dokonywanych wyborów, a często również relacji międzygeneracyjnych.

Autorom tekstów zamieszczonych w niniejszym zeszycie dziękujemy za podzielenie się swoimi naukowymi przemyśleniami nad znaczeniem biografii w kontekstach edukacyjnych. Dziękujemy również autorom opracowań umieszczonych w działach „Raporty z badań” oraz „Miscellanea” za udostępnienie wyników prowadzonych przez siebie badań pedagogicznych. Natomiast wszystkim Czytelnikom życzymy miłej i owocnej lektury, mając jednocześnie nadzieję, że stanie się ona okazją do pogłębionej refleksji nad różnymi kontekstami, w jakich rozwija się współczesna pedagogika.

Bibliografia

- Całek A. (2013). *Biografia naukowa. Od koncepcji do narracji. Interdyscyplinarność, teorie, metody badawcze*, Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Dubas E., Stelmaszczyk J. (red.) (2014). *Biografie edukacyjne. Wybrane konteksty*, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Karkowska M. (red.) (2018). *Biografie nieoczywiste. Przełom, kryzys, transgresja w perspektywie interdyscyplinarnej*, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Każmierska K. (2013). *Badania biograficzne w naukach społecznych*, „Przegląd Socjologii Jakościowej”, t. 9, nr 4, s. 6–10, <https://doi.org/10.18778/1733-8069.9.4.01>

- Lalak D. (2010). *Życie jako biografia. Podejście biograficzne w perspektywie pedagogicznej*, Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”.
- Piorunek M. (red.) (2016). *Badania biograficzne i narracyjne w perspektywie interdyscyplinarnej. Aplikacje, egzemplifikacje, dylematy metodologiczne*, Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Segiet W. (2021). *Edukacja i biografia. W kręgu wzajemnych znaczeń i wybranych odniesień*, „Biografistyka Pedagogiczna”, nr 1, s. 295–314, DOI: 10.36578/bp.2021.06.33
- Seul A. (2022). *Józef Koziński – nauczyciel akademicki i twórca psychotransgresjonizmu. Autobiografia w literackich i edukacyjnych kontekstach*, „Filologia Polska”, nr 8, s. 123–144, DOI: 10.34768/fp2022a7

ADRES DO KORESPONDENCJI:

Dr hab. Beata Topij-Stempińska, prof. UIK
 Uniwersytet Ignatianum w Krakowie
 Instytut Nauk o Wychowaniu
 e-mail: beata.topij@ignatianum.edu.pl